

# ДИТЯЧІ ТРАВМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА НАСИЛЬСТВА У КРИВДНИКІВ: КЛЮЧОВА РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ПРЕВЕНТИВНИХ ТА КОРЕКТИВНИХ СТРАТЕГІЯХ

**Івах І. В.**

студентка 3 курсу, ОР бакалавр,  
спеціальність 231 «Соціальна робота», ФПСР

*Керівник: Кулава К. О.*

доктор філософії в галузі 23 Соціальна робота,  
доцент кафедри соціальної роботи ФПСР

Дитячий період визнається критичним етапом в розвитку особистості, відповідальним за подальші траєкторії її життєвого шляху. Відбуті у цей період події можуть трансформуватися в пізніших етапах життя та мати вирішальний вплив на поведінку, взаємини та внутрішній світ особистості. Ці впливи можуть проявлятися навіть безсвідомо, у формі певних моделей поведінки та відношень, що передаються наступним поколінням як спосіб відшкодування власних нещасливих дитячих досвідів.

**Актуальність дослідження** полягає в тому, що дитячі травми можуть визначати подальше життя особистості та впливати на її поведінку. Відомо, що багато кривдників пережили травматичні події у дитинстві, що впливає на їхнє ставлення до насильства та може вести до рецидивів кримінальної діяльності. Соціальна робота важлива в профілактиці та корекції цього явища. При розробці стратегій соціальні працівники повинні акцентуватися на ранньому виявленні травм та наданні підтримки дітям, а також розвитку ресурсів для підтримки дорослих, що мають досвід травмування у дитинстві. Також важливими є програми психосоціальної реабілітації

та підтримка у формуванні адаптивних стратегій поведінки. Разом з тим, соціальні працівники повинні співпрацювати з іншими професіоналами, такими як психологи, педагоги та лікарі, для забезпечення комплексної допомоги та підтримки дітей та їхніх сімей.

Травми можуть приймати різні форми, серед яких можна виділити: емоційну травму: пов'язана з негативними емоційними досвідами, такими як сором, страх, глибока образа, тривожність, фізичну травму: пов'язана з тілесними пошкодженнями, спричиненими насильством, бійкою або іншими нещасними випадками, сексуальну травму: виникає внаслідок неприпустимої поведінки дорослих або підлітків, що може включати зґвалтування, сексуальне насильство та інші форми сексуальної експлуатації.

Американський психіатр та письменник Джеймс Гіллганх зауважує, що травми, як вид насильства, можуть мати реальні переваги для багатьох людей, які беруть у ньому участь [5]. Відповідно до результатів досліджень [5], той факт, що людина звертається до певної поведінки, свідчить про те, що ця поведінка приносить їй певну користь. Це породжує питання про те, як люди отримують вигоду від насильницької поведінки та нанесення травм. Люди починають вчиняти певні дії або поводитися певним чином тільки тоді, коли у них є в цьому потреба. Мотив, а не бажання, має найбільший вплив на дії та поведінку людини. Бажання, переживання та ступінь їхнього задоволення чи незадоволення, як правило, проявляються несвідомо в емоціях. Мотиви, натомість, виступають об'єктом або метою для розуму, яка в кінцевому підсумку стає фокусом дії. Це може бути сам об'єкт, що безпосередньо задовольняє поточне бажання, або це може бути проміжний результат, який наближає людину до задоволення пов'язаного з ним бажання.

Якщо детальніше розглядати психологічні портрети кривдників , то ми можемо узагальнити типові характеристики злочинців. Особи цього типу вважають себе особливими та мають відсутність вміння обговорювати питання, проте можуть мати знання законодавства. Для них важливість полягає в власній кар'єрі та самоствердженні, навіть якщо це за рахунок інших. Серед їх мотивів - бажання влади за будь-яку ціну, подолання комплексів, пов'язаних із насильством над близькими, та безкарна агресивна поведінка. У їхньому етичному відношенні до близьких особливої ваги набирає ідея пожертвування всім заради своїх цілей. Щодо самооцінки, вони схильні до завищення або приховування заниженої самооцінки, штучно підвищуючи власну самооцінку. Часто ці люди страждають від психологічної травми в дитинстві та намагаються вирішити її шляхом штучного підвищення власної самооцінки та заниження самооцінки близьких. Щодо їх емоційного стану, він визначається хронічним стресом, системною агресивною поведінкою та зловживанням різними засобами для «набуття рівноваги», такими як алкоголь або наркотики [4].

Дитина залежить від важливих умов і факторів, які вкладені в конкретну особистість, забезпечуючи їй безпеку. Нестача цих елементів може створювати ситуацію, коли життя дітей, зокрема тих, що проживають у віддалених районах, перебуває під постійною загрозою. Діти можуть ніколи не відчувати повної безпеки, їхні потреби можуть залишатися невдоволеними, але в той же час вони можуть ніколи не бути повністю позбавленими цих важливих елементів. Такий «екстремальний» стан існування завжди містить у собі смертельну загрозу, яка може виражатися у різних формах насильства, включаючи вбивства. Якщо такий стан виникає у перші роки життя особистості, то з часом він не зникає, а просто перетворюється на інші

форми, зберігаючи своє значення і основний характер відносин[3]. Інша особа може замінити матір як головний опору, але загальна залежність залишається.

Внаслідок серйозних травм дитина може замкнутися всередині себе та припинити виражати свої справжні емоції, приховуючи біль за призою байдужості до багатьох звичайних речей. Однак, коли у майбутньому з'явиться можливість переїхати у інше місце, бажання втекти або просто віддалитись, людина може використати цю можливість. Вона може розпочати спілкування з особами, що володіють девіантною, делінквентною поведінкою, адиктивними та наркотичними залежностями та іншими порушеннями, щоб створити своє коло спілкування, де вона візьме на себе авторитарну або провідну роль. Особа почне самовиражатися за допомогою різних способів, порушувати правила та норми суспільства, шкодити іншим людям, знищувати їхнє майно, красти речі, вживати велику кількість алкогольних напоїв, перетинати особисті межі, навіть мати бажання завдати іншим тілесні травми або позбавити їх життя. Потреба цієї категорії людей перекреслює усі цінності, які раніше мали для них значення, тому зміна способу життя може бути передбачуваною.

Щоб запобігти поширенню вчинення дітей кривдних дій, необхідно ефективно залучати соціальних працівників для проведення профілактичних заходів та уникнення можливих негативних наслідків у майбутньому. Соціальні працівники грають ключову роль у розробці та впровадженні превентивних програм з попередження дитячих травм. Серед цих програм можна відзначити навчання батьків ефективному та екологічному вихованню дітей, залучення їх до соціуму та активна взаємодія з однолітками. [1] Також важливо співпрацювати з соціальними педагогами для проведення різноманітних освітніх заходів, спрямованих на підвищення рівня

освіченості щодо прав дитини та на вивчення дітьми методів виявлення та подолання насильства.

Соціальні працівники разом з партнерами, місцевими організаціями, медичними установами та благодійними фондами можуть організовувати різноманітні тренінги та семінари з дітьми та батьками з метою підвищення їхньої компетентності у сфері виявлення та подолання насильства. Важливо також звернути увагу на проблематичні сім'ї та вразливі категорії та надати їм підтримку у складних життєвих ситуаціях, які можуть сприяти дитячим травмам у майбутньому [2].

Індивідуальне та групове консультування, соціально-психологічна підтримка, розвиток навичок самодопомоги та створення безпечного середовища можуть сприяти створенню ефективного простору, де діти зможуть краще виражати свої емоції, розвивати позитивні механізми вирішення проблем та відновлювати довіру та підтримку у сім'ї, запобігаючи можливим травматичним подіям у майбутньому. Згідно з проведеним аналізом, можна зробити висновок, що попередження дитячих травм та насильства є важливим завданням, яке потребує комплексного підходу

## Література

1. Бондаровська В. М. Запобігання насильству в сім'ї у діяльності фахівців соціальної сфери: навчально-методичний посібник / В. М. Бондаровська, Л. В. Булах, Т. В. Журавель [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Бондаровської, Я. І. Бордіян, Т. В. Журавель, Ю. В. Пилипас. К. : ТОВ Видавничий дім «КАЛИТА», 2014. - 282 с.

2. Ноур А. М. Насильство в сім'ї в Україні: стан проблеми, пошук шляхів розв'язання. Український соціум. 2016. №3. С. 70-76.

3. Регіональні рекомендації щодо роботи зі злочинцями домашнього насильства та ранньої профілактики: регіон Східного партнерства [онлайн]. UN Women / UNFPA, 2022. URL [https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/regionalnii\\_posibnik\\_shchodo\\_roboti\\_z\\_krivdnikami\\_u\\_vipad-kah\\_domashnogo\\_nasilstva\\_ta\\_shchodo\\_zahodiv\\_rannogo\\_vtruchannya.pdf](https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/regionalnii_posibnik_shchodo_roboti_z_krivdnikami_u_vipad-kah_domashnogo_nasilstva_ta_shchodo_zahodiv_rannogo_vtruchannya.pdf)
4. Харламова Д., Іноземцев М. Боротьба проти домашнього насильства в Україні та світова практика. Молодий вчений. 5 (93). С. 341-347.
5. Gilligan, J. Violence: Reflections on Our Deadliest Epidemic. Retrieved from URL <http://surl.li/swimo>